

Nr 53.

Ankom till riksdagens kansli den 16 maj 1946 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till trädgårdsundervisningen jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 till 1945 års riksdag anvisades å riksstaten för innevarande budgetår dels till understöd åt trädgårdsskolor för avlöningar ett anslag av 60 000 kronor och för driftkostnader ett förslagsanslag av 20 000 kronor, dels ock till lärlingsutbildning ett reservationsanslag av 12 000 kronor. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 47—49, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna anslagen för nyssnämnda ändamål till samma belopp som i nu gällande riksstat.

Kungl. Maj:t har sedermera i en till riksdagen den 1 mars 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 114, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

- 1) till Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar ett förslagsanslag av 90 000 kronor;
- 2) till Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Driftkostnader ett förslagsanslag av 20 000 kronor;
- 3) till Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbeten vid fruktodlingsskola ett reservationsanslag av 150 000 kronor;
- 4) till Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning ett reservationsanslag av 12 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

- 1) I: 260 av friherre *De Geer*, likalydande med II: 410 av herr *Norup*, vari hemställt, att riksdagen, med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 114 om inrättande bl. a. av en fruktodlingsskola, ville hos Kungl. Maj:t framhålla det önskvärda däri att vid beslut om plats för skolans förläggning alla hänsyn måtte tagas till de skäl som tala för skolans förläggning till lämplig plats inom Kristianstads län;

2) I: 265 av herr *Ljungdahl m. fl.*, likalydande med II: 416 av herr *Gustafson* i Dädesjö *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen i samband med anvisande av i propositionen nr 114 begärda medel till fruktodlingsskola måtte uttala sig för att denna skola måtte förläggas till Kronobergs läns hushållningssällskaps egendom Kurrebo i Urshults socken.

3) II: 420 av herrar förste vice talmannen *Magnusson* och *Sundström* i Skövde, vari hemställt, att riksdagen måtte i anledning av propositionen nr 114 besluta att under rubriken Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbeten vid fruktodlingsskola bevilja ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

I fråga om de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 31 mars 1944 dåvarande statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa överarbetning av en av lantbruksstyrelsen med skrivelse den 11 november 1943 överlämnad utredning med förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen. Den 30 november 1945 har utredningsmannen, som vid fullgörande av nämnda uppdrag biträtts av trädgårdsmästaren H. Johansson, Lerum, trädgårdsskoleföreståndaren G. E. Löfving, Söråker, lantbrukaren G. Martinsson, Urshult, trädgårdskonsulenten G. R. Ferlenius, Kristianstad, och sekreteraren i lantbruksakademien, professorn B. R. M. Torssell, avlämnat en promemoria med utredning och förslag rörande organisationen av den lägre trädgårdsundervisningen och lärlingsutbildningen samt härför erforderliga statsbidrag.

Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, byggnadsstyrelsen, riksmarskalksämberet, allmänna lönenämnden, statens pensionsanstalt, styrelsen för lantbrukshögskolan, lantbruksakademien, vetenskapsakademien, förvaltningsutskotten hos hushållningssällskapen i Stockholms län och stad, Kronobergs län, Kristianstads län och Skaraborgs län samt styrelserna för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Adelsnäs trädgårdsskola, Norrlands trädgårdsskola i Söråker, Önnestads lantmannaskola, lantmannaskolan i Jälla och lantmannaskolan vid Umeå även som av ett flertal yrkesorganisationer och sammanslutningar.

Departementschefen har — efter redogörelse för utredningsmannens förslag samt däröver avgivna yttranden — anført och föreslagit följande i ärendet:

»Den svenska trädgårdsodlingen har under den senaste mansåldern i samband med de förändringar, som konsumtionsvanorna undergått, utvecklats till en viktig näringsgren såväl med hänsyn till sin betydelse för vårt lands livsmedelsförsörjning som ur sysselsättningssynpunkt. Ehuru trädgårdsskötselns i växande utsträckning kommit att bedrivas såsom en självständig näringsgren, har den likväl i vissa avseenden och inom vissa delar av landet bibehållit sin ursprungliga karaktär av binäring till det egentliga jordbruket. I synnerhet torde detta gälla frukt- och bärodlingen, som erbjuder be-

aktansvärda möjligheter till förbättring av arbetstillfällena och förtjänster särskilt vid det mindre jordbruket.

I allmänhet synes man vara ense därom att gränserna för trädgårds- och fruktodlingens utveckling i vårt land icke på långt när uppnåtts. I detta sammanhang må framhållas, att företagna undersökningar tyda på att de framtida förändringarna av konsumtionsvanorna komma att gå i riktning mot en kraftigt stegrad förbrukning av grönsaker och framförallt av frukt och bär. Under dessa omständigheter torde man kunna förutse ökade möjligheter för trädgårds- och fruktodlingen. Då man icke torde kunna räkna med att några exportmarknader efter livsmedelsproduktionens återhämtning utomlands komma att föreligga för den svenska jordbruksproduktionen och med hänsyn till den tendens till stegring av den inhemska produktionen, som torde kunna emotas, är det av utomordentlig vikt att alla möjligheter till inhemsk avsättning bliva till fullo utnyttjade. En övergång från andra produktionsgrenar inom jordbruket till en intensivare trädgårdsodling är sålunda av stor betydelse, eftersom härigenom avsättningen av den framtida produktionsökningen skulle underlättas, samtidigt som en dylik utveckling skulle verka befordrande på näringsstandarden.

Men också ur en annan synpunkt torde det vara betydelsefullt, att det svenska jordbruket tillvaratager möjligheterna till ökad avsättning av trädgårdsprodukter. I vissa delar av landet kan sålunda odlingen av frukt och bär skapa förutsättning för bibehållande av mindre jordbruk, vilka under nuvarande förhållanden icke äro tillräckliga för att giva innehavaren skälig arbetsinkomst men på grund av sitt läge eller beskaffenhet ej lämpligen kunna kompletteras eller sammanslås med andra brukningsdelar. Även om betydelsen härav icke bör överskattas, torde man dock icke kunna helt bortse från den förbättring av utkomstmöjligheterna, som fruktodlingen kan medföra för innehavarna av dylika mindre jordbruk.

En förutsättning för att det svenska jordbruket skall kunna tillvarataga de gynnsamma avsättningsmöjligheter, som frukt- och trädgårdsodlingen kan komma att erbjuda, är naturligtvis att yrkeskunnigheten på dessa områden upprätthålles och utvecklas. Ostridigt är emellertid att utbildningen i trädgårdsfacket länge varit eftersatt i vårt land. Utbildningsmöjligheterna ha icke hållit jämna steg med trädgårdsnäringens snabba utveckling. På grund av dåliga ekonomiska resurser ha sålunda trädgårdsskolorna, som närmare torde framgå av utredningen i ärendet, tvungits skjuta åt sidan sin närmsta uppgift, nämligen undervisningen, för att istället inrikta verksamheten på affärsmässig trädgårdsodling.

Genom beslut av 1945 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 jämställdes trädgårdsskolorna i princip med lantbruksskolorna i fråga om statsbidrag till lärarlöner och driftkostnader. Härmed har ett betydelsefullt steg tagits i riktning mot ett bättre tillgodoseende av utbildningsbehovet. Alltjämt är emellertid trädgårdsskolornas ställning ogynnsammare än övriga anstalters för lantbrukets yrkesutbildning. Trädgårdsskolorna åtnjuta sålunda ej statsbidrag för byggnadsarbeten, medan däremot enligt

gällande bestämmelser dylikt bidrag kan utgå till nybyggnader vid lantmanna- och lanthushållsskolor till tre fjärdedelar av de av Kungl. Maj:t godkända byggnadskostnaderna. Till följd härav är den materiella utrustningen vid trädgårdsskolorna jämförelsevis otillfredsställande. Då en ökning av undervisningen torde förutsätta om- och nybyggnader för skolornas behov, anser jag mig böra föreslå, att statsbidrag måtte utgå efter samma grunder som gälla för lantmanna- och lanthushållsskolorna, varigenom trädgårdsskolorna sålunda i detta hänseende skulle jämföras med övriga anstalter för yrkesutbildning i jordbruket. Någon anslagsökning för nästkommande budgetår utöver vad som kan erfordras i samband med inrättandet av en fruktodlingsskola, som jag i det följande kommer att föreslå, torde detta icke behöva föranleda.

Med hänsyn till vad förut sagts rörande fruktodlingens nuvarande och framtida betydelse för vårt lands livsmedelsförsörjning och icke minst för det mindre jordbrukets ekonomiska förhållanden synes det mig i hög grad angeläget, att behovet av utbildning och undervisning på detta område av trädgårdsnäringsnäringen snarast blir tillgodosett. Att detta behov gör sig starkt gällande sammanhänger givetvis också därmed, att den svenska fruktodlingen till följd av konkurrensen utifrån måste eftersträva kvalitetsförbättringar och därför tvingas inrikta sig på ett omfattande förädlingsarbete. Utredningsmannens förslag om inrättande av en särskild skola med uppgift att utbilda yrkesmän i de göromål, som sammanhänga med bedrivandet av en lönsam fruktodling, synes mig därför beaktansvärt. Vid en dylik skola, som torde böra erhålla en utpräglad karaktär av yrkesskola, böra jordbrukets män och kvinnor i kurser om tio à tolv månader erhålla undervisning om fruktodlingens naturliga och ekonomiska betingelser samt inhämta kunskaper och praktisk färdighet rörande skötseln av olika slag av fruktträd och bärbuskar. Principerna för och tillvägagångssättet vid plantering och ympning, beskärning och gallring, besprutning och gödsling samt fruktens omhändertagande och förpackning böra sålunda ingå i undervisningen, för vilken de närmare riktlinjerna sedermera torde få uppdragas. Till en början torde utbildningsbehovet kunna tillgodoses med två lärarkrafter, varav en föreståndare för skolan och en ämneslärare, vilka i lönehänseende synas böra jämföras med lärarpersonalen vid trädgårdsskolorna. Då skolan ej torde kunna träda i verksamhet förrän efter utgången av nästkommande budgetår synas bidrag till lärarlöner ej behöva beräknas för budgetåret 1946/47. I samband med utredningen ha önskemål framkommit om inrättande av flera skolor av hithörande typ. Med hänsyn till att den verksamhet, varom här är fråga, är ny och hittills oprövad i vårt land, är jag dock icke beredd att föreslå, att tills vidare mer än en fruktodlingsskola med plats för 15 till 20 elever årligen inrättas. Erfarenheterna härav torde först böra avvaktas, innan denna undervisningsform utvidgas. I utredningen ha skäl åberopats för att en fruktodlingsskola i första hand skulle förläggas till Kronobergs läns hushållningssällskaps egendom Kurrebo i Urshults socken. Den omfattning fruktodlingen fått i dessa trakter talar onekligen härför. Förslag ha emellertid också väckts om andra platser som lämplig förläggningssort. Under alla omständigheter erfordras att

speciella anordningar och överenskommelser med lokala myndigheter och sammanslutningar ingås, innan valet mellan olika alternativ för skolans förläggning definitivt träffas. Därest riksdagen biträder förslaget om inrättande av en fruktodlingsskola, torde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid bestämma lämplig förläggningsplats. För att en fruktodlingsskola skall kunna träda i verksamhet inom rimlig tid, måste uppförandet av lokaler för undervisningen samt av bostäder åt elever och lärare snarast igångsättas. Såsom lämplig utgångspunkt för beräkning av kostnaderna härför torde det av utredningsmannen angivna beloppet av 200 000 kronor för tillgodoseende av byggnadsbehovet vid Kurrebo kunna godtagas. Efter här föreslagna bidragsgrunder skulle statsverkets kostnader i samband med inrättningstillstånd av lokaler för en fruktodlingsskola sålunda komma att uppgå till 150 000 kronor. Till täckande av dessa kostnader torde under anslagstiteln Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbeten vid fruktodlingsskola för budgetåret 1946/47 böra anvisas ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Jag vill slutligen biträda utredningsmannens förslag att statsbidraget till lärarlöner vid trädgårdsskolorna ökas för möjliggörande av den löneroglering, varom 1945 års riksdag i princip beslutat. Härigenom skulle lärarna vid trädgårdsskolorna i lönehänseende bliva jämställda med lärarna vid lantbruksskolorna, vilket med hänsyn till de anspråk, man nu och i framtiden måste ställa på de förstnämndas kvalifikationer, synes mig rimligt. Vid bifall till detta förslag bör anslaget för bidrag till avlöningar åt lärarpersonalen för budgetåret 1946/47 höjas från 60 000 till i runt tal 90 000 kronor samt givas karaktär av förslagsanslag. Anslaget till driftkostnader torde för nästa budgetår böra uppföras med samma belopp som i löpande riksstat eller 20 000 kronor.

Jag är för närvarande icke beredd att taga ståndpunkt till förslaget angående lärlingsutbildningen. Denna fråga torde böra underkastas ytterligare utredning och överväganden av den av mig enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 december 1945 tillsatta utredningen angående yrkesutbildningen inom jordbruket och skogshanteringen. Anslaget för ifrågavarande ändamål torde därför för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp av 12 000 kronor.

Till övriga av utredningsmannen väckta förslag till förbättring av yrkesutbildningen på trädgårdsnäringens område torde jag få återkomma, sedan ytterligare utredning i ärendet verkställts.»

Till jordbruksutskottet har i ärendet överlämnats en av *föreståndarna för statens trädgårdsförsök och Alnarpsinstitutets trädgårdsavdelning* upprättad promemoria vari sammanfattningsvis framhållits önskvärdheten av

att statens egen trädgårdsinstitution vid Alnarp utrustas på ett förebildligt sätt varvid särskilt byggnadsfrågorna och behovet av ökat antal lärare beaktas,

att den tvååriga kursen vid trädgårdsskolan bibehålles, men en ettårig kurs i allmän trädgårdsodling försöksvis anordnas parallellt med handelsträdgårdsmästareutbildningen,

att den lägre trädgårdsanläggningsutbildningen lägges som en speciallinje vid den tvååriga allmänna kursen i Alnarp,

att en utbildning för yrkesfruktodlare tillskapas i Skåne, varvid Alnarps möjligheter och företräden beaktas, samt

att en lösning av de med den lägre trädgårdsundervisningen sammanhängande allmänna problemen snarast kommer till stånd.

Utskottet.

Såsom anförts i propositionen är det ur flera synpunkter av största vikt att utvecklingen av frukt- och trädgårdsodlingen i vårt land befrämjas på ett mera verksamt sätt än hittills. I mån som konsumtionen kommit att i ökad omfattning inbegripa frukt- och andra trädgårdsprodukter har denna näringsgren under senare år fått allt större betydelse för landets livsmedelsförsörjning och även såsom binäring till särskilt det mindre jordbruket. Ett viktigt för att icke säga grundläggande led i strävandena att utveckla frukt- och trädgårdsodlingen är givetvis att sörja för upprätthållandet och förbättrandet av yrkeskunnigheten hos dem som äro sysselsatta med de göromål som sammanhänga med bedrivandet av en lönsam fruktodling. Enligt vad utskottet erfarit har till följd av otillräckliga utbildningsmöjligheter inom trädgårdsfacket uppstått en alltmer kännbar brist på yrkesmän. Departementschefens här framlagda förslag till förbättrade utbildningsanstalter på området finner utskottet följaktligen vara i hög grad påkallat, något som också vitsordas i samtliga föreliggande motioner.

Vad beträffar de i propositionen ifrågasatta åtgärderna för att effektivisera och utvidga trädgårdsundervisningen finner utskottet desamma ändamålsenliga, varför utskottet tillstyrker att härför äskade medel anvisas i den omfattning departementschefen beräknat. Emellertid vill utskottet framhålla att de synpunkter och önskemål som framförts i förutnämnda promemoria av föreståndarna för statens trädgårdsförsök och Alnarpsinstitutets trädgårdsavdelning, förefalla utskottet förtjäna beaktande och böra upptagas till prövning hos Kungl. Maj:t vid fortsatta överväganden i ämnet.

Kungl. Maj:ts förslag innebär bland annat att en särskild fruktodlingsskola skall inrättas och förläggas till plats som Kungl. Maj:t i sinom tid bestämmer. Såsom lämplig utgångspunkt för beräkning av kostnaderna för uppförandet av erforderliga skollokaler har i propositionen godtagits det av utredningsmannen angivna beloppet av 200 000 kronor för tillgodoseende av byggnadsbehovet vid Kurrebo i Urshults socken, Kronobergs län. I de likalydande motionerna I: 265 och II: 416 har i anslutning härtill påyrkats att riksdagen måtte uttala sig för skolans förläggning till Kurrebo, medan i motionerna I: 260 och II: 410, jämväl likalydande, hemställts om ett dylikt uttalande till förmån för lämplig plats inom Kristianstads län. Utskottet har dock för sin del ansett att Kungl. Maj:ts blivande omprövning av platsfrågan icke bör föregripas, varför nämnda motioner icke torde böra föranleda någon riksdagens åtgärd. I motionen II: 420 — där för övrigt ifrågasatta skolas förläggning till Urshult tillstyrkes — har vidare föreslagits inrättandet av en andra fruktodlingsskola, förlagd till Rånna i Sätters socken av Skaraborgs län. Enligt vad utskottet erfarit förefinnas vid Rånna egendom — vilken

synes i och för sig erbjuda lämplig plats för en fruktodlingsskola — möjligheter att med utnyttjande av tillgängliga lärarkrafter och förefintliga byggnader därstädes ordna en dylik skola för jämförelsevis ringa kostnader. Ehuru utskottet med hänsyn till ovan påtalade brist på yrkesutbildad personal för fruktodling ingalunda vill ställa sig avvisande till tanken på behov av ytterligare någon läroanstalt av förevarande slag, är dock utskottet icke berett att föreslå riksdagen vidtaga någon åtgärd utöver propositionens innehåll i förevarande del förrän frågan härom blivit närmare utredd genom Kungl. Maj:ts försorg.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårds-skolor: Avlöningar* ett förslagsanslag av 90 000 kronor;

2) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårds-skolor: Driftkostnader* ett förslagsanslag av 20 000 kronor;

3) till *Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbeten vid fruktodlingsskola* ett reservationsanslag av 150 000 kronor;

4) till *Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning* ett reservationsanslag av 12 000 kronor;

B. att motionerna I: 260 och II: 410, likalydande, I: 265 och II: 416, jämväl likalydande, ävensom II: 420 icke må för-anleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 16 maj 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit
från första kammaren: herrar *Carl Edmund Eriksson, Gabrielsson, Anderberg, Nils Olsson, Näslund, Svedberg, Bror Nilsson* och *Hagman* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Andersson i Tungelsta, Carlström, Mäler, Lundbom, Gustafson* i *Dädesjö*, *Pettersson* i *Rosta* och *Nilsson* i *Göingegården*.
